

naar Fæsteforholdet engang fuldstændig er løst, maa man saa, troer jeg ialfald, komme til at løse alle de Baand, der endnu hvile paa Jorden. Der er ganske vist en anden Vej, man kan gaae, nemlig for al Fremtid at gjøre det til et af Statens Hovedformaal, om jeg saa maa sige, i sin hele Landbopolitik, at bevare den nu bestaaende Bondestand. Det kan sikkert skee, men det kan kun skee ved Indskrænkninger af Friheden, ved Indskrænkning af Sammenlægningsfriheden og først og fremmest ved Indskrænkning af Udstykningsfriheden. Det er en Vej, som man kan gaae, men det er en Vej, som ikke stemmer overens med hele den Aand, som bevæger sig i Tiden, og det er en Vej, som jeg troer, at man ikke vil forsøge at gaae. Den anden Vej, som Regjeringen har istude at slaae ind paa, er den i og for sig rette, men Regjeringen er blot kommen for tidlig med den; jeg tvivler paa, at det vil lykkes den at gennemføre sin Plan i saa Henseende nu.

J. Masmussen: Jeg skal begynde med at udtale min Anerkjendelse til den ærede Forslagsstiller, fordi han har bragt denne Sag frem, thi jeg troer, at dette fortjener Anerkjendelse af Alle, om man end ikke kan være enig i Forslagets enkelte Punkter i det Hele. Det er sagt saa ofte, og er erkjendt saa godt som af Alle, at Fæstevæsenet nu er for gammelt, at det saa at sige har overlevet sig selv, samt at det er nødvendigt at gjøre Noget for at hjælpe derpaa. Om dette Forslag skulde kunne løse denne Knude, kan jeg naturligtvis ikke sige, men det er min Overbevisning, at Fæstevæsenet virker hæmmende, jeg tør næsten sige paa hele vor Statsudvikling; det virker hæmmende saavel i materiel som i politisk Henseende. Det er ganske sikkert, at naar man reiser ud paa Landet og kommer paa en Egn, hvor der er Fæstegods, vil man i det Hele taget see meget daarligere Bygninger, end man vil see paa de Egne, hvor Selveieendom er udbredt, og jeg antager, at dette er en naturlig Følge af Fæstevæsenet, fordi Fæsterne ikke uden den højeste Nødvendighed opføre Noget paa deres Bygninger, idet de ikke

ere sikke paa, at det engang vil lykkes deres Børn at faae Stederne efter dem. Det er ogsaa min Overbevisning, at Fæstevæsenet virker hæmmende i politisk Henseende, thi jeg er vis paa, at der, naar Fæsterne skulle udøve deres politiske Rettigheder, ved mange Leiligheder hviler et Tryk paa dem fra Godseiernes Side, især naar de ville gaae i modsat Retning af disse. Jeg kunde naturligtvis ogsaa ønske, at dette Fæstevæsen blev afløst paa en Maade, hvormed saavel Godseierne som Fæsterne kunde være tjente, og det er min Overbevisning, at det er dette Maal, vi skulle søge at naae, men jeg troer ikke, at det er saa nemt at naae det. Jeg maa meget beklage de Udtalelser, vi igaar horte fra den høitagtede Indenrigsminister; thi de indeholdt for mig det Samme, som om han havde sagt — han udtalte sig jo paa Regjeringens Vegne —, at vi ikke kunne faae noget Fæsteafsløsningsforslag. Man har ogsaa sagt, at det var det Bedste, naar Sagen kunde gaae ad Frivillighedens Vej, og dette troer jeg ogsaa, men der er jo gjort mange Forsøg ad Frivillighedens Vej, som ere mislykkede, og at Skylden derfor alene skulde ligge hos Fæsterne, troer jeg knap; der kan have været mange Grunde tilstede, som have gjort det umuligt for Fæsterne at gaae ind paa de gjorte Tilbud, saaledes at de nødsagedes til at blive ved, at holde Fæstet. Det er allerede udtalt af det ærede Medlem for Ddense Amts Bde Valgkreds (M. Andersen), at de Regler, som igaar bleve foreslaaede af den høitagtede Indenrigsminister, vilde kunne føre til, at Sammenlægning af al Jord blev givet fri, men jeg vilde ansee det for noget af det Sørkeligste, der kunde skee, om vi fik Sammenlægningsfrihed. Jeg frygter, at man da vilde kunne faae at see, at Danmarks Bøndergaarder vilde blive forvandlede til smaa Herregaarde og smaa Indfidderytter, hvilket vilde være noget af det Sørkeligste, idet Bondestanden er den meest konservativ og kraftig i Danmark. Danmarks Styrelse berøer meget paa Bevarelsen af en kraftig Bondestand, og skulde jeg være med til en Forandring, skulde jeg hellere være med til at gjøre Indskrænkning i Udstykningsfriheden end til at udvide Sammen-